

la primera paraula: tinc por

Papers de Versàlia, Núm. K
Primavera 2005

« *Papers de Versàlia* »
Plaquettes de Poesia

Marcel Ayats, Josep Gerona, Esteban Martínez,
Quilo Martínez, Francesc Reina, Josep Maria Ripoll

Casa Taulé
Carrer de Sant Joan, 35 Sabadell - 08202
www.papersdeversalia.com

la primera paraula: tinc por

Il·lustració de la portada: Natividad Ayala
Treball de fotografia: Pere Vidal

Papers de Versàlia, Núm. K

Gabriel Ferrater acabava el seu extens poema “In memoriam” tot afirmant: “la por/ no em sembla pas que sigui cap gran tema/ per literar o filosofar”, tot i que de seguida matisava: “Això sí,/ de por molts homes n’han tingut, i d’ells/ cal que també se’n parli”. Segurament, des del 1960 - data del poema- fins ara no tan sols s’ha parlat més d’aquells que han tingut o tenen por, sinó que també s’ha “literat” i filosofat més a l’entorn del concepte. Des de *Papers de Versàlia* només pretenem apropar-nos-hi a través de la poesia, manifestada com sempre en vessants i tendències diversos: en aquest cas, van de l’expansió lírica al crit catàrtic, o de la reflexió a l’experimentació.

Com passa amb qualsevol altre motiu poètic, la por té molts tractaments possibles; només que resulta més abstracte i, en certa manera, més difícil que d’altres en què s’han centrat aquestes plaquettes -de la ciutat a l’erotisme, de l’autoretrat al viatge-. En aquest número K comptem amb les fotografies de Pere Vidal -en lloc dels dibuixos habituals-, moltes d’elles en col·laboració amb el coreògraf Miquel Ruíz autor del petit i efímer espectacle de presentació. Dansa, fotografia i poesia s’interrelacionen així en l’expressió d’un sentiment atàvic i, en bona mesura, indefinible que tots coneixem, però la plasmació del qual només admet apropaments tímids, sobrepasats per una vivència aclaparadora. Per molt que ens costi admetre-la o parlar-ne, la por -col·lectiva o individual, justificada o no- forma part de les nostres vides; per això, perquè, per dir-ho com Joan Vinyoli, es converteix de vegades en la primera paraula, hem volgut intentar-hi un apropament, tot i sabent que, com sempre, la literatura no ens salva de la realitat.

CRIT

S'omple el carrer d'un crit, i no sóc jo
sinó, corpori, el meu malson que passa
pel fregadís del mur en el vertigen
de la línia que es perd horitzó enllà.
No sóc el qui s'agafa ni el que crida
ni és meva la suor d'aquestes mans
que, xopes de fredor, se'n van de mi.
Jo només sóc un somni, sóc un altre,
sóc aquell que es fa crit, i no és tampoc
un carrer aquest carrer, sinó la forma
compacta i grisa que ha adoptat el crit,
i no és pas meu el tremolor, sinó
senyal d'un despertar que se'm desvetlla
sense que arribi mai, perquè té el somni
la vida pròpia que li confereix
el tacte aspre, rugós, que palpo al mur.
Tot somni es fa real, i les ficcions
-i en visc- em neixen fora; se'm fa endins,
en canvi, aquell malson despert
que m'esclata en suor i en tremolor,
que s'ha tornat carrer, grisor palpable
i m'omple tot de crit per retornar-me
a mi, que sóc el meu malson mateix.
Sóc la carcassa que es voldria somni
quan el real s'escapa de control.
Sóc allò que em defuig i que em depassa
i que es resol en crit. Sóc por.

EL RETORN

És de dins meu d'on neix el bosc
que, dens, estén branques com braços
i no m'acota, orfe de portes,
el buit informe sense ruta.

És a dins meu que no hi ha ruta
sinó tan sols un bosc espès
on perdre's és l'única meta
que marca l'udol dels arbres.

És per dins meu que creixen arbres
que amenacen el fugitiu
quan crida i sua i corre en va
fet presoner dels silencis.

És dintre meu on hi ha silencis
que estimben, abisme enllà,
el fugitiu quan recorre
el bosc que no coneix retorn.

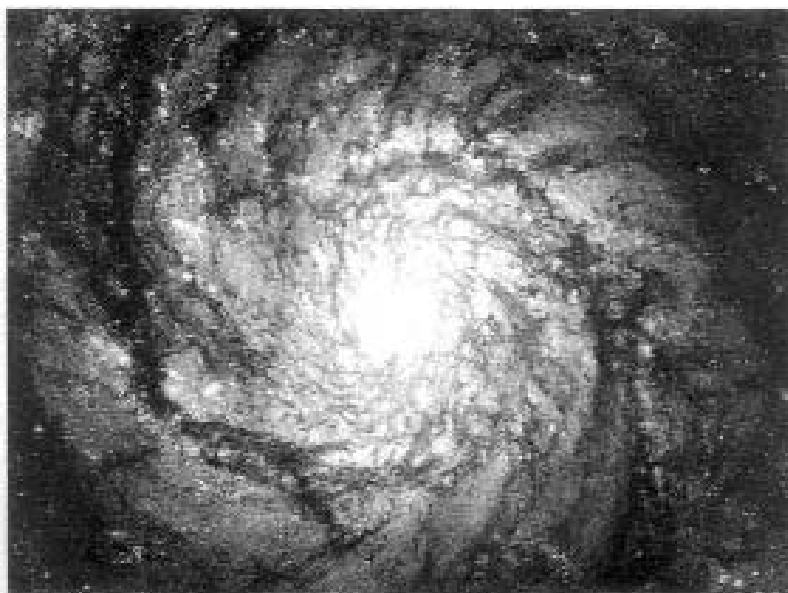
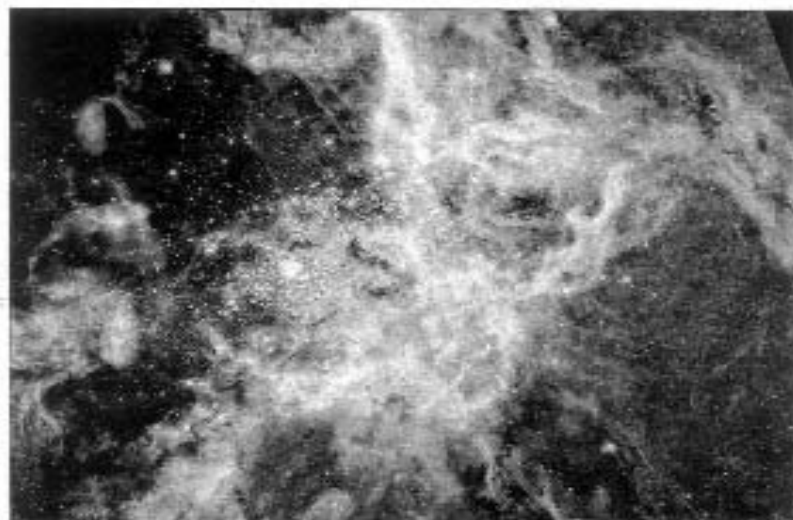
És de dins meu d'on sé el retorn
sí, quan m'endinso a la clariana,
sense fuga ni crit, em bec,
lent, fet respir, l'alè del bosc.

COVA

Se m'obren esquerdes entre passadissos,
per calmoses planes se m'hi enfonsen valls,
la bauma s'empassa el groc del migdia:
m'ha acollit la cova que em dorm a la sang.

Les mans que m'arrapen se'm tornen arrels,
els únics somriures que veig vénen d'ombres,
el son que m'ensorra és son de malson:
m'espera la terra que em xuclarà tot.

Tot s'obre, s'enfonsa, m'acull, se m'empassa,
m'arrapa, m'ensorra, m'espera i em xucla.
Caic i tot es trenca. M'enfonso. No hi sóc.
La cova transpira tot el meu dolor.

LIMA

Para Magdalena Chocano

Descubrir el peligro convierte a la ciudad en un lugar rutinario. El horror da la pista de lo que hay que hacer en semejante circunstancia, pues se trata siempre de buscar la salida más rápida en lo que la violencia tiene de aproximación a nosotros mismos. Para convertirse en dueño del destino hay que comer del plato del peligro, hay que masticarlo y sacarle su jugo para asimilar su contrario. La tierra forma montañas doradas y polvorientas que pisamos imponiendo el temblor de nuestro cuerpo, el dolor de nuestro peso, y descubrimos, si miramos adelante, que el horror, como sabe César Moro, no es más que un nudo para ocultar debilidad. No hay que huir de la acción desconcertante, tan solo hay que sentir que no has sido elegido. Nada perdura con éxito infinito y la raíz de magia brota del espanto, de su boca envenenada, en su escozor tremendo. Todos agonizamos lentamente bajo un cielo sin sol, bajo la luz pasada por la tela parda de la incertidumbre, y todos nos quejamos hasta lograr salir, hasta lograr ingerir nuestro fragmento iluminado.

CIUDAD JUÁREZ

Caminando por la ancha avenida, en dirección norte,
el paso lento y cimbreado, las manos en los bolsillos
del estrecho pantalón vaquero, azul como las largas piernas.
La cadera apretada por el cinturón incitaba a la lectura
de dos iniciales entrelazadas en plata, trofeo ostentoso y viril
que anunciaba vete a ver qué locura desbocada,
allí mismo, en un oscuro lugar, verde y amarillo sobre el metal
quemante de tanto manoseo.

Saliendo del Kentucky el aire achicharraba a los insectos
y la noche ya oscura lucía su oferta cercana a la frontera,
la camisa abierta y plateada era el diccionario sofocante
de un lenguaje incisivo de resabio tex-mex,
el alcohol verdoso, la madre de las margaritas,
apremiante ligereza para la voluntad vencida.

No podía imaginar el cielo cuya luna es un sombrero stetson
blanco, lo único puro que asiente en mi cabeza.

De nuevo en el bar las chicas nos sirven guacamole, fajitas,
machaca norteña, y mientras traen más bebidas
y nos obsequian con dulzura maquillada,
sus largas uñas buscan surcos en la carne de la espalda.

El paladar ansioso de ardiente chipotle
rumia palabras enredadas que no puedo pronunciar,
válidas no más para una noche arrebatada, inesperada,
noche rabiosa y cruel bajo el polvo del desierto.

Hi ha tants silencis demanant a crits que se'ls escolti.
Hi ha tants vaixells inacabats a les drassanes del record.
Hi ha tanta fosca a tall d'abís unglant el cor de la mirada.
Hi ha tants batecs apedaçats. Hi ha tants camins per anar enlloc.
Hi ha tant dolor... Hi ha tanta mort...
Hi ha tanta feredat sobreixint per la resclosa del futur!

* * *

Com els desigs eixordadors de la carn
que les gèlides mans de la solitud
lentament ofeguen.
Com els trossos d'un mirall esbotzat
que multipliquen la buidor
d'una infantesa robada.
Com les restes d'un vaixell
sota les aigües abissals
d'unes pupil·les eixalades.
Com una mort
abans de la Mort,
així la vida no usada.

* * *

Tan bon punt el sol treu la punta del seu nas per l'horitzó tot són corre-
[disses,
empentes, flors de plàstic, caigudes, desenganys...
I enmig d'aquest esbojarrat egoisme sempre la mort com una puta
encisadora de vint anys fent-me l'ullet a cada cap de cantó.

* * *

Per una banda hi ha l'abís de la Mort; per l'altra, l'abís de la Vida. I en
l'endemig la interminable maroma per on avança lentament la meva passa.

* * *

VIDA

Entre el no haver nascut
i l'estar ja mort,
el càstig injust d'un miratge.

NO HAY LUZ MÁS ATROZ QUE LA LUZ PRIMERA

Cuando abro los ojos la noche se vaporiza, se eleva de las pestañas en minúsculos globos aerostáticos. Miles de inapreciables partículas traslúcidas ascienden, seminales, a la luz. Yo quisiera mantener el párpado, con la firmeza del molusco, cerrado: apretando los dientes ¡Qué puedo hacer ante la primera andanada de luz inmisericorde!

*

He decidido dormir de frente a la ventana: quiero oírla llegar. La claridad camina, histriónica, sobre los voladizos. Su pie pesa como el maíz y, a veces, hace estallar en copo todo lo que pisa. Se acerca. Sábanas y colcha parecen desvanecerse como una bruma dentro de los huesos, desgranándose en alfileres ínfimos. Es entonces cuando me agarro a la oscuridad que, ingrátida, asciende y acaba por descubrirme ¡Qué frío trae la luz! ¡A cuánta incertidumbre y mendicidad me expulsa de nuevo!

**

Encogido como por un resorte mecánico -ingeniería primera del alma- espero el asalto definitivo. Ya no hay trinchera en el sueño donde esperar con intimidad lo inevitable. La noche se fue, vaporizada, al techo y es ahora una vulgar adherencia entorno a la lámpara. La luz albar mete sus alambres entre las lamas de la persiana. Estoy perdido. El día ha olfateado las escandalosas endorfinas de mi miedo animal. Detrás, apunta el vocerío ansioso de las horas, que empiezan a salivar frente a la pieza.

TEORÍA FRACASADA DEL MIEDO

No puedo evocar el temblor esencial que enturbió la sangre hasta su hélice. [No puedo aquí hablar de la turbación del ánimo, aunque sea más de mi gusto]. Fue quizá más intenso que la llegada o la huída de la Fe o la constatación de que la carne se nos corrompe en vida bajo la hermosa mentira de la luz. No puedo tomar en el idioma el valor para viajar hasta él y silenciarlo definitivamente bajo un alud de palabras y de referencias. Pensarlo desde el ahora es como tomar al vino sólo por la visión confusa y el paso torpe.

*

Ver en el filo de una navaja la placenta gelatinosa de una última imagen cinematográfica. Temer el impulso de la mano que exige protagonismo y se crispa y se ofusca proclamando en una garganta -ya casi lacia- su independencia. Embocar el pie que va directo a la vía, que me lleva el cuerpo a los pastos de la paz última bajo los trenes. Adivinar como, bajo la almohada, se agita una colonia de insectos invisibles y el sueño te vence y te ahoga en sus infectas galerías y en ellas acaba vaciándose. Sólo al final saber que el miedo es una ocupación. Un presente larvado de futuros esquemáticos.

**

Pero evocarlo ahora es desandar un camino que no se hizo.

ATARÀXIES

- I -

TÁNATOS

“Jo tem la mort per no ser-vos absent.”

Ausiàs March
(Cant XLVII)

I jo malvisc per no veure la mort
a terme fix, sinó només sotjant-me.
Me la sé a dins, propera amb lentitud,
traïdora sempre i tanmateix honesta.
Perquè jo sé que es gesta a l'interior
i també a fora, en fragilitats
de tot mena, experimentables,
que no pretenen res, només avisen.

Hi ha el desig de mort cansat, vulgar,
i fins i tot l'heroic, l'excels i el místic:
és ben igual, la mort: peó o dama
ho arrana tot, plàcidament i crua.

El veig venir de lluny, l'escac i mat,
i sé que hauré de tombar el rei, orgull
efímer mantingut amb dignitat
quan l'atzar permetia grans jugades.
S'acaba la partida. Sé que em moro
perquè n'és l'hora previsible i justa.

De les absències, que cadascú
entomi les que amb trista lucidesa
li esdevindran veïnatge inevitable.

I pel que fa als retrets de buits i dols,
que un mesurat record els administri
d'acord amb els paràmetres que el cor
pugui tenyir d'absurds o d'esperança.
I les raons del cap, mudes i inútils,
faran la resta si a algú serveixen.

Declaro exclusivament per a mi
que no em fa por morir, passar el llindar
o, més senzillament, plegar de viure,
que els mots, en l'ocasió, no són pas fàcils.

Fa temps que penso amb calma en el final.
I els punts de llum que hi veig se'm fan immensos.

- II -

BÍOS

*"No lluito més. Et deixo
el sepulcre vastíssim,
abans terra dels pares,
somni, sentit. Em moro
perquè no sé com viure."*

Salvador Espriu, de *Cementiri de Sinera*.

I jo pervisc per veure encara el dia
talment el guany inèdit que hom espera
d'un atzar versemblant i raonable,
el que permet l'efímer quotidià.
La vida és sempre abans que tota mort
i té, per tant, gloriosa preeminència.

Declaro, doncs, també només per mi,
sense pretendre d'imposar a d'altres
lleis de sentit que ja no existeixen,
que viure és primer. Després, la vida,
farà tots els enrocs que li convinguin.

Creuades al tauler blanques i negres,
m'és ben igual que caigui el rei que caigui
si vull ser jo qui mena la jugada.
Aquesta llibertat dura i difícil
és la que decideix que ningú guanyi.

Jugo assegut, tranquil, fins al final.

Temo la mort per no acabar de viure.

LA FIESTA DEL CASTIGO

Temblaban los caminos
se abrazaban los dioses
vomitaban ceniza los volcanes
y rugían las entrañas de los montes.

Era la fiesta del castigo...

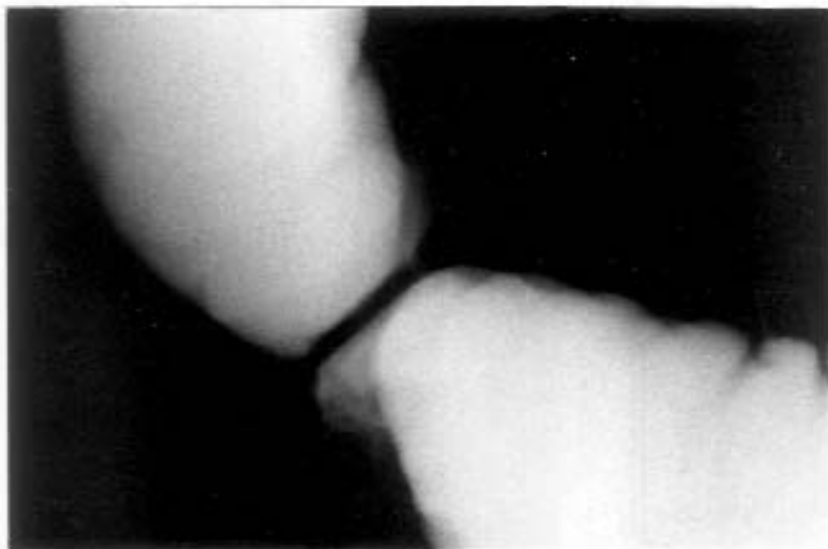
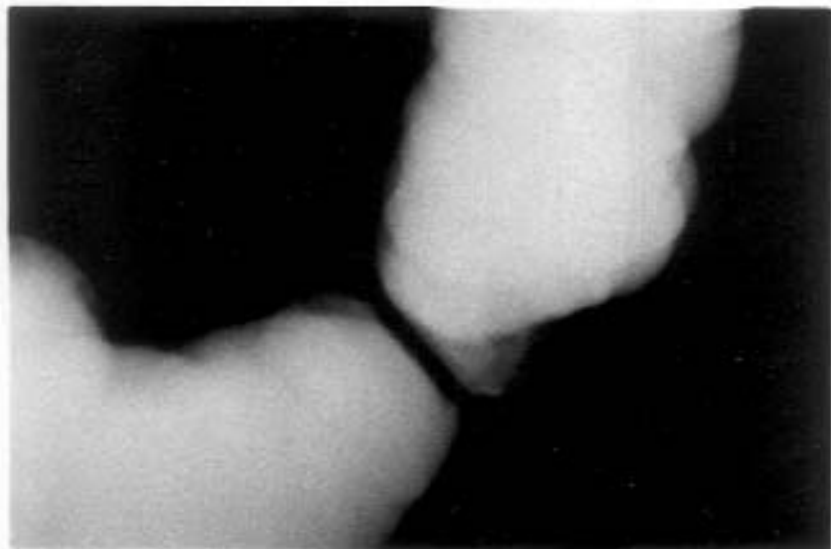
Sin nieve en sus coronas,
Licancabur llamando a Lonquimay
desde un extremo a otro de la tierra.
Y entre mar y cordillera,
ciego de polvo y sombra,
sobrecogido el hombre
implorando perdón
pronunciando promesas
mojado por la fría llovizna del espanto.

Era la fiesta del castigo...

Tremulante el paisaje,
nada faltaba allí:
muros caídos
ventanales rotos
casas destrozadas
miedo en los ojos...
Y el deseo común:
que la música acabe
y la tierra descanse de su danza ritual.

Nada faltaba allí:
herido el roble, mudo el zorzal,
clamando el hombre...

Era la fiesta del castigo.

CON LOS OJOS CRECIDOS

El hombre sigue oculto en la espesura
y el bosque lo cobija
Lúgubres brisas
acento dolorido
cirios funerarios
en su memoria habitan.

Aún tiene temor de bajar hasta el llano.
No olvida los fusiles
 los sables
 la matanza

Y cada anocheecer
aguzando el oído
se esconde en el silencio que le deja la brisa
para evitar el recuerdo de sus miedos.

Vestidas de verde pardo
 vinieron por los caminos
 caravanas de muerte.
Y el hombre pensativo
con los ojos crecidos de pavor
 recuerda
 teme
 augura
que un día por la mañana la muerte vuelve.

E intentando olvidarlo
- con sus temores vivos -
se refugia en el monte
y a las leyes del viento
abandona su suerte...

EL PACTO

Lejana ya la noche del espanto
la mente vuelve atrás
con la mala intención de molestarme.
Y no puedo echar cerrojos
ni bajar las persianas.
Frío sudor sobre mi frente
como ríos de miedo
entre aguas despeñadas.

No acabaron aún los despertares bruscos
del pánico nocturno.
La pesadilla vive en el rincón aquel
de la casa vacía.
En el cuarto de los trastos adonde nadie llega.
En la fría soledad de las noches de invierno.

Secándome el sudor
respiro hondo.
Afuera calla el viento,
tal vez porque conoce este pacto secreto
que permite a mis miedos visitarme
en las noches oscuras cuando nadie lo nota.

MONITORES DE TELEVISIÓN

Te miras en el espejo y piensas:
Podrías haber llegado a ser un conejito del Play Boy.
El monitor de la televisión muestra despedazadas
Carnes alfombrando las calles de Bagdad.

Tengo que cambiar la decoración de este cuarto de baño.
Un recinto de granito color albero y monitores
Incrustados en los azulejos. Groenlandia se hunde, el mundo se hunde
Y mi cuerpo en esta bañera llena de lágrimas congeladas.

MI NUEVA DIETA

Te despiertan los incendios de los largos corredores
Que conservan el olor de las espadas. Y naufragas
A través de los océanos anclados en una playa
Calcinada. Los teclados del piano muerden tus dedos.

La música del piano te penetra: una hendidura
En la espalda. La muerte, una piedra que te quema,
Sepulta en el viento esas retículas oscuras
Del tiempo, envenenadas por el óxido de tu dieta.

COLUMNA DE LA POR VERTEBRAL

és por gòtica: quan sagna
 por catòlica: si crema
 por metòdica: degota
 sistemàtica: esqueixa
 por estàtica: somou
 por sardònica: estrafeta
 por estrambòtica: rebota
 por idiomàtica: mata
 i por ètnica: remata
 la por tècnica: l'encerta
 tecnològica: fa caure
 por iniciàtica: precipita
 por domèstica: encercla
 por ditiràmica: enganya
 por fenomènica: ferma
 por catastròfica: escrosta
 claustrofòbica: reclou
 por dalmàtica: escorxa
 por sintàctica: desencaixa
 (por poètica malviu)
 (por ètica malpensa)
 (por política malmata)
 por estràbica: desvia la mirada
 por emblemàtica: conclou
 por crònica: retorna
 por salvífica: condemna
 por irònica: glaça
 por biogràfica: gebra
 por selvàtica: no salva
 por genètica: s'entesta
 por fàlica: castra
 por famèlica: engreixa
 por esvàstica: gaseja
 por emfàtica: descalça
 por pantagruèlica: aprima
 por davídica: salmeja i balla
 por histriònica: trinca i clava
 por paradigmàtica: prou que para
 por panòptica: bé que sobta
 por penúltima: mai tanca
 POR ESDRÚIXOLA

ET DESPINTA SEMPRE QUE T'ESPANTA

PORS QUE BAIXEN, PUGEN

L'aranya parca ni es despentina;
 de la greixada politja de l'ascensor
 es deixa caure lentament a plom,
 aterra en el pantà de les calaveres
 i fa niu al borboll dels clatells;
 insecte cec que bombardeja cossos,
 escorxa cares, mutila vides, i guia
 desfetes voluntats de cotó fluix
 amb les pors que puguen pels
 que baixen.

PORS QUE BAIXEN, PUGEN
 PORS QUE BAIXEN, PUGEN

EL FETGE DE LA FOTOCÒPIA

La tornagelatinosa

la por dels nens
desfà la por dels pares
la torna gelatinosa
creix i creix dins dels ventres
fins que surt per les boques
calenta, vermella i tova com
un fetge gegant que
reben té s

La gelatinosatorna

LOS OTROS

Si concibes,
respiras,
calientas,
y destilas
el caldo de los espejos...

una arcada de promesas
estrechará la luz
de los taquígrafos,
dibujará lomos,
y te buscará
entre los papeles
de la herencia.

No podrás huir,
ni romper,
ni cortar
el hilo invisible de tus semejantes
porque
el parto,
las babas,
los escalones,
y las enfermedades
revuelven
niños y mocos,
y te señalan
cuando cruzas,
por fin,
el mejor umbral.

EL TEMPLO

La reunión de los fieles provoca
una desazón de sábanas verbales
que cubre el plomo de los cielos.

La voz, las voces, la esperanza
que no sirve y no funciona
cuando se hunden los números.

Se miran, desde el peligro,
los más ancianos y remotos
creyentes de las tribus.

En el templo nadie quiere
responder a los sacrificios
mientras quema la leña del invierno.

Se ha elegido ya y lo saben
los testigos, el grano y la locura
común, pública y razonable.

En los rincones juegan los hijos
esperando la confusión calurosa
de los gritos del culpable.

Dejarán la historia en manos de ceniza
porque la sabia salud gramatical
es el principio de los asesinos.

CIRERA I ASTRA-

CAN (fragment)

"Pel cantó de ponent penja una rotunda lluna òssia. Garí, ferit d'una coltellada en un flanc, roman immòbil i amb els braços oberts sobre un munt d'escombraries i cendres, en un extrem de la Plaça del Segle XX, mig urbanitzada, o potser mig destruïda per un bombardeig d'anys enrera, als afores suburbials d'una petita ciutat."

Agustí Bartra, de *Soleia*

(...)

i es gronxa al gronxador del llironer

to-

cant la lluna

llironer lunar de l'era

NENA LLAMP PONENTINA

la de les trenes grises

la dels dies grisos

gris de tristura gris ca-

ssola

de la ca-

sa venuda

del tros sembrat de pedres

i surt una boira freda dels corrals sense bèsties

i surt una bèstia crua

la cua

l'urpa terrible

de la bèstia gana

la bèstia de la llengua sal

de les dotze queixalades

als genolls de la nena

i la nena salta

per abraçar la lluna

per fondre's amb ella

i la nena esdevé lluna

i la lluna ja té trenes

TÉ LES VENES INFLAMADES

per la por

té la bar-

ca a la platja de la por

sense rem

sense timó

sense rebaixar-se per ningú

però la POR ve vestida de pana

recoberta de pena

passejant-se altiva per tota l'escullera

llavis tenyits de vi cirera

envoltada de fum

i la por mai falta a la cita

té doble nom

domina el mar

la mar

la sal de les aranyes

i és cent vol-

cans

clamant venjança

és tres punyals esquinçant l'alba

LA POR ÉS UNA ESTACIÓ DE RENFE

desolada

el gemec de la gossa

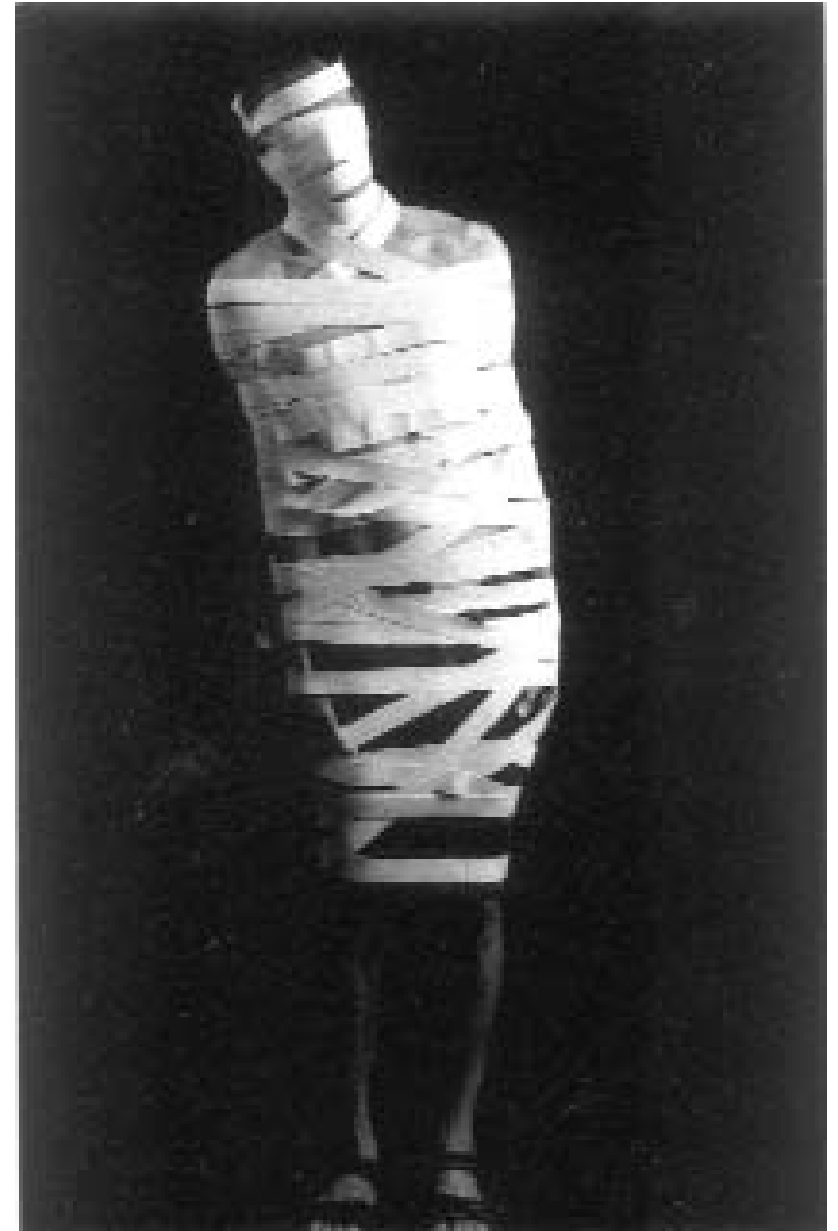
i una flor pansida al mig del port
el ca-
nsament de l'estivador
drassanes apagades
decepcions d'acer
i el salt al buit del tretzè pis
el des-
carrilament
dels Pirineus
la queixa del sac a mitjanit
dalt el Turó de Mont-
cada
la melodia de la por a la ciutat podrida
ca-
mí de mar

UN CLAVELL VERMELL

A PEU DE FONT

la ca-
psa de mistos apagats
dins el corral de les gallines
i jo sóc esquelet
la ca-
lma abans de la tempesta
i jo m'apanyo
amb la cirera
en faig bandera

(...)

Textos:

Josep Maria Ripoll
Rodolfo Häsler
Marcel Ayats
Esteban Martínez
Jordi Trepà
Quilo Martínez
José Antonio Aguado
Josep Gerona
Francesc Reina
Xavier Grimau

Dibuix portada:

Natividad Ayala

Treball de fotografia:

Pere Vidal

Cos:

Miquel Ruíz

Amb la col·laboració de:

Alliance Française

 FUNDACIÓ
Caixa Sabadell

Gremi de LlibreTERS de Sabadell

Llibreria Tècnica, Llar del llibre, Llibreria Sabadell, Kronos, Llibreria Paes.

Aquesta *plaquette* s'ha acabat d'imprimir a Sabadell al maig de 2005, a l'obra-dor de Grafmar, amb un tiratge de 500 exemplars.

